

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

maj 2022. godine

Bilten broj 5/2022

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Kad stranka sufinansira „Paraliju“ u predsezoni.....	5
Saopštenja.....	8
Srbija na nivou globalnog proseka po transparentnosti budžeta	8
Konferencije	10
Okrugli sto: Kako povećati transparentnost i poboljšati izborne uslove	10
LTI 2022: Novi Pazar lider po transparentnosti, slede Sombor i Sokobanja	11
PrEUgovor: Privrženost evropskim integracijama najbolje će se iskazati sprovođenjem suštinskih reformi u oblasti vladavine prava	13
Inicijative i analize.....	17
Inicijativa RJT u vezi sa nezakonitim ugovorom za izgradnju stanice “Prokop”	17

Aktivnosti

U maju smo organizovali okrugli sto na kome smo predstavili inicijative proistekle iz monitoringa izborne kampanje. U ovom mesecu smo i predstavili istraživanje o transparentnosti lokalnih samouprava – LTI 2022. Detaljnije u poglavlju “Konferencije”.

Radna grupa za poglavlje pet – javne nabavke, održala je 31. maja sastanak u prostorijama NALED-a. TS su na sastanku predstavljali Nemanja Nenadić, Zlata Đorđević i Miloš Đorđević. Uvodna izlaganja imali su koordinator Radne grupe Nemanja Nenadić i Sašo Matas, direktor Direktorata za javne nabavke Republike Slovenije koji je predstavio iskustva te zemlje u oblasti javnih nabavki.

Na sastanka je bilo reči i o nabavkama medijskih usluga, usaglašenosti srpskog Zakona u toj oblasti sa direktivama EU, kao i načinu na koji je ovaj predmet javnih nabavki uređen u Sloveniji. Neke od zanimljivih činjenica koje su iznete jesu da je u Sloveniji donji prag za primenu nacionalnog otvorenog postupka (uporedivo sa nekadašnjim postupkom male vrednosti u Srbiji) 40 hiljada evra, a da je donji prag za otvoreni postupak 140 hiljada evra. Takođe je izneta jedna zanimljiva tvrdnja da svaka dodatna ponuda u postupku javne nabavke smanjuje cenu za 4%, što pokazuje važnost veće konkurencije u samim postupcima.

Tema sastanka bile su i socijalne javne nabavke, oblast koja tek treba da se razvije u Srbiji. U ovom delu Sašo Matas govorio je o tome kako je Slovenija uspela da u oko 10 – 15% svih postupaka javnih nabavki uključi barem neke od socijalnih aspekata. Slovenačkim zakonom o javnim nabavkama predviđeno je da se za 82 različita predmeta usluga moraju ispuniti određeni dodatni uslovi koji se odnose na socijalne aspekte (poštovanje radnog vremena, isplaćivanje naknada za rad itd). Ukoliko privredni subjekti dva puta prekrše ove dodatne uslove, biće onemogućeni da učestvuju u postupcima. Gostu iz Slovenije bilo je upućeno pitanje od strane učesnika da li Direktorat na neki način meri socijalni efekat ovakvih nabavki, na šta je odgovoreno da još uvek nije ustanovljena metodologija koja bi to omogućila.

Poslednja tematska oblast sastanka bile su zelene javne nabavke, odnosno primena ekoloških kriterijuma u postupcima. Govorilo se o proceni troškova životnog ciklusa i važnosti toga da se cena ne gleda samo prilikom nabavke određenog dobra, već da treba sagledati ukupan životni vek i troškove koje sa sobom to dobro nosi. U Sloveniji je od 2012. godine bilo 12 obaveznih zelenih oblasti, od 2018. još osam, a od prošle godine dodate su još dve. Trenutno je u Sloveniji u čak 22 oblasti obavezna primena zelenih kriterijuma prilikom sprovođenja postupaka javnih nabavki.

Ono što navedeno kao izuzetno važno i što je olakšalo naručiocima primenu ovih kriterijuma jesu izrađene smernice za svaku pojedinačnu oblast, kao i kontakti kojima se naručioci mogu obratiti ukoliko imaju neke nedoumice u primeni kriterijuma. Sada je u Sloveniji udeo javnih nabavki koje sadrže ekološke kriterijuma oko 20% ukupne vrednosti svih nabavki.

Na kraju sastanka, predstavnici Kancelarije za javne nabavke istakli su da je Kancelarija svojim Akcionim planom kao cilj za 2022. godinu predvidela povećanje postupaka javnih nabavki u kojima su primenjeni socijalni i ekološki aspekti, kao i organizovanje seminara i obuka koji bi za temu imali upravo ove aspekte. Kao opšti zaključak usvojeno je to da bi i u Srbiji bilo dobro izraditi smernice i vodiče za oblasti u kojima se žele primeniti socijalni i ekološki kriterijumi, kako bi se naručiocima olakšala njihova primena.

Predstavnik TS Nemanja Nenadić učestvovao je 31. maja na radionici sa medijima o važnosti veće primene kriterijuma kvaliteta odnosno izboru ekonomski najpovoljnije ponude, koju je organizovao NALED. Za izradu softvera, pribavljanje konsultantskih ili arhitektonskih usluga, izbor ponuđača prema najnižoj ceni nije najbolje rešenje i ne može biti presudni kriterijum, a ipak u prethodnom periodu naručiocu su gledali samo cenu u čak 93% ovih javnih nabavki, saopšteno je na skupu. Nenadić je ukazao da Srbija uporedo treba da rešava sve slabosti u sistemu nabavki. Prioritet je da se otvori nadmetanje za sve radove, dobra i usluge koji se plaćaju javnim novcem, što trenutno nije slučaj. Jednako je bitno da naručiocu dobiju usluge i dobra odgovarajućeg kvaliteta. Kao što svako od nas kada naručuje nešto za sebe brižljivo vaga između cene i kvaliteta, to treba da čine i naručiocu iz javnog sektora. Svesni smo da to nije lako i u okviru projekta smo pokušali da im pomognemo kroz konkretne savete za pripremu konkursne dokumentacije i uputstva za vrednovanje ponuda.

Zlata Đorđević učestvovala je 26. maja na redovnoj sednici Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 23 na kojoj je predstavile ocene Transparentnosti Srbija o sprovođenju revidiranog Akcionog plana za prvi kvartal 2022. godine za oblast borba protiv korupcije. Uvodna izlaganja imali su šef pregovaračke grupe za Poglavlje 23 i pomoćnik ministra pravde Branislav Stojanović i predstavnice Ministarstva pravde Ivana Todorović i Anđelija Todić.

Programski direktor TS Nemanja Nenadić prisustvovao je 9. maja obeležavanju Dana Evrope, koje je ove godine održano u Novom Sadu. To je bila prilika za razmenu mišljenja sa predstavnicima brojnih međunarodnih organizacija, diplomatskih misija i državnih organa.

Predstavnici TS Bojana Medenica i Nemanja Nenadić učestvovali su 24. maja na sastanku USAID Srbije sa partnerskim organizacijama. U prvom delu skupa govorio je i ambasador SAD u Srbiji Kristofer Hil, kojem su učesnici potom mogli da postave pitanja.

Predstavnici TS Bojana Medenica, Robert Sepi i Zlatko Minić sastali su se 27. maja sa predstavnicima stalne misije Norveške u OEBS-u, Marit Lilealtnern i Magnarom Abergom. Gosti iz Norveške interesovali su se za stanje u oblasti korupcije i borbe protiv korupcije, aktivnosti Transparentnosti Srbija, a posebno za one aktivnosti koje podržava Misija OEBS-a u Srbiji.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom maja. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U maju smo imali 192 objavljene vesti o našim aktivnostima ili izjave predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su nove “epizode” iz serijala u vezi sa ništavošću ugovora za izgradnju stanice “Prokop”, kao i nekoliko novih rešenja Upravnog suda sa kreativnim obrazloženjima za odbijanje i odbacivanje tužbi TS protiv organa koji su uskraćivali informacije od javnog značaja.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Kad stranka sufinansira „Paraliju“ u predsezoni

24. maja 2022.

Predsednik skupštine grada Jagodine, kao i predsednik političke stranke Jedinstvena Srbija rešio je da svoju političku stranku [promoviše](#) na neobičan način – time što je obznanio da grad vodi delegaciju od 700 ljudi u Paraliju, o trošku donatora, među kojima je i njegova politička stranka. Agencija za sprečavanje korupcije, nadležna za ovaj slučaj po više osnova, za sada se ne oglašava.

Dragan Marković Palma u svoju odbranu može reći da je javnu funkciju iskoristio za promociju svoje stranke tek nakon što je izborna kampanja završena. Palma naravno nije jedini koji podršku birača pokušava da zadobije poklonima. Tokom nedavno završene izborne kampanje [posmatrači](#) su ukazivali na slučajeve da stranke građanima dele poklone ili im pružaju besplatne usluge. Takođe, razni oblici državne pomoći stanovništvu, očitno sračunati na to da utiču na opredeljenje birača, zaodenući su u formu [propisa](#) koji su navodno usvojeni iz drugih razloga. Još češće su situacije da se ono što je plaćeno budžetskim sredstvima ili će tek biti plaćeno kada krediti dospeju na naplatu prikazuje kao [rezultat](#) rada stranke na vlasti.

Mada na prvi pogled jasno da tu nešto nije u redu, sa pravne strane slučaj „Paralija“ je nešto složeniji. Sudeći po onome što je objavljeno, ovde nije reč o tome da stranka neposredno daruje građane putovanjem u Grčku, već je JS donirala za sada nepoznati iznos novca gradu, koji će tako platiti putovanje.

Da stvar bude zanimljivija, Jedinstvena Srbija od tog istog grada redovno dobija budžetske dotacije na osnovu broja odbornika – [prošle godine](#) oko 10.000 evra, ali je ovom prilikom rešila da ne donira taj novac, već nešto od onih 46 miliona dinara koje po istom principu dobija iz republičkog budžeta. Krug se zatvara tako što potom gradski funkcioner javno hvali sopstvenu stranku prilikom promocije akcije, dajući privlačno obrazloženje – „mi te pare ne koristimo za propagandni materijal, već vraćamo onima koji taj budžet i pune.“

Dok je u pogledu priloga koje stranke smeju ili ne smeju da prime u [Zakonu](#) manje više sve jasno (što [nikako ne znači](#) da će oni koji ta pravila krše biti kažnjeni), kada je reč o donacijama samih stranaka pravila su nedorečena.

Agencija (za sprečavanje korupcije) se u prošlosti više puta [oglašavala](#) u vezi sa humanitarnim aktivnostima političkih subjekata i njihovih predstavnika: *Agencija podseća da funkcioneri ili članovi političkih stranaka mogu da daju humanitarni prilog iz sopstvenih*

sredstava i za svoj račun... Međutim, trošenje novca koji je namenjen finansiranju redovnog rada političkih stranaka u humanitarne svrhe nije u skladu sa svrhom zakonskih rešenja.

Već samo pozivanje na *svrhu zakonskih rešenja*, a ne na konkretnu zakonsku zabranu, ukazuje da zakon ni izbliza nije jasan koliko bi trebalo da bude. Norma propisuje za šta stranke smeju da koriste novac, bilo da su ga dobile iz budžeta ili od donatora – „za funkcionisanje i propagiranje ideje političkog subjekta“, što podrazumeva „rad sa biračima i članstvom, troškove promocije, reklamnog materijala i publikacija, troškove istraživanja javnog mnjenja, obuke, međunarodnu saradnju, troškove zarada i naknada zaposlenih, komunalne troškove, kao i troškove za druge slične aktivnosti“. Takođe, „političke stranke se formiraju radi ostvarivanja političkih ciljeva demokratskim oblikovanjem političke volje građana i učešća na izborima“, a ne radi obavljanja humanitarne delatnosti, pisala je Agencija pre 8 godina.

Kako to izgleda u slučaju „Paralija“? Ako bi Agencija pokrenula postupak protiv njegove stranke, Dragan Marković Palma bi mogao da tvrdi da novac koji je Jedinstvena Srbija dobila iz budžeta koristi za „rad sa biračima“, možda i za „međunarodnu saradnju“, kao i za stranačku promociju (što je očigledno tačno). Ako ništa drugo ne upali, mogao bi da tvrdi da je novac iskorišćen za propagiranje stranačkih ideja, jer je na primer ideja JS-a da stranke treba da troše novac na ovaj način.

Dakle, ma koliko inače bilo tačno da je zakonodavac [2011.](#) imao nameru da dozvoli da stranke novac troše samo za neke aktivnosti, tu nameru nije do kraja pretočio u zakonske norme.

To nije učinjeno ni kada se krajem prošle godine ponovo [ukazala](#) prilika: „novi“ Zakon o finansiranju političkih aktivnosti, i pored toga što su se norme pokazale nedovoljnima, zadržao je iste fluidne formulacije o tome na šta stranke smeju da troše dobijeni novac, umesto da postavi jasne zabrane onoga za šta je u desetogodišnjoj praksi primećeno da se čini „suprotno cilju zakona“.

Kad već u Zakonu nema izričite zabrane da stranka jednom dobijeni novac iskoristi da bi se promovisala kroz pomaganje nekom drugom, vredi pogledati kako stoje stvari sa drugim propisima. Neki takvi troškovi su izvesno zabranjeni – oni koji se mogu podvesti pod „nuđenje, davanje, obećanje nagrade, poklona ili kakve druge koristi“ da bi glasač na izborima ili referendumu glasao, da ne bi glasao ili da bi glasao u korist ili protiv određenog lica ili predloga (član 156. Krivičnog zakonika). Teško da bi bilo koji tužilac pokrenuo optužnicu u slučaju „Paralija“ za ovo krivično delo, ne samo zato što (trenutno) nema raspisanih izbora, već i zato što je formalno primalac donacije lokalna samouprava, a ne pojedinačni putnici-birači.

Pošto su političke stranke pravna lica na njih se primenjuju i drugi propisi. Ne postoji opšta zabrana ili ograničenje za pravna lica kada su u pitanju donacije i pokloni koje oni žele da daju drugima. Ako se odluče na taj korak, oni možda mogu imati problem sa svojim revizorima (zbog nepoštovanja internih procedura ili nesvrshodnosti troškova), ali sa zakonom i državnim organima verovatno ne. Zakonska ograničenja se ne odnose na sam čin davanja sredstava nekom drugom, već na poreski tretman takvih davanja.

[Zakon o porezu na dobit pravnih lica](#) u članu 15. pravi razliku prema tome koliki izdaci mogu biti priznati za oslobođenje od poreza na dobit (do 5%) i za koje namene.

Međutim, ove odredbe ne dotiču političke stranke, jer bi predmet oporezivanja mogli da budu samo oni prihodi koje stranke ostvaruju „prodajom proizvoda na tržištu ili vršenjem usluga uz naknadu“, što im je u principu zabranjeno, mada na nedovoljno jasan način. S jedne strane, „politički subjekat ne može sticati prihod od promotivne, odnosno komercijalne delatnosti“, dok druga odredba izričito dopušta jednu komercijalnu delatnost: „Prihod od imovine čine prihodi koje politička stranka ostvaruje od prodaje pokretne i nepokretne imovine, davanja u zakup nepokretne imovine u vlasništvu političke stranke i kamate na uloge datih kod banaka i drugih finansijskih organizacija u Republici Srbiji“.

Poreski zakoni dotiču ne samo davaoce već i primaocce priloga, u ovom slučaju Grad Jagodinu. Na osnovu [Zakona o porezu na imovinu](#) (član 14) lokalne samouprave i drugi budžetski korisnici moraju da plate porez kada im neko uplati više od 100 hiljada dinara (2,5%) tokom godine što je, valja podsetiti, prilično besmislena odredba (prelivanje novca od budžetskog korisnika u budžet).

S druge strane, nijedan zakon nije regulisao stvar koja je zaista bitna – sukob interesa i uticaj na donošenje odluka koji se javljaju kada ministarstvo, javno preduzeće ili opština prime poklon od davaoca koji sa njima posluje ili koji podleže njihovoj kontroli. Izmene Zakona o donacijama i humanitarnoj pomoći da bi se ovi rizici otklonili bile su [planirane](#) još pre 17 godina, ali do danas ništa nije učinjeno, i pored [brojnih afera](#).

Jedini izuzetak je pokušaj da se opštine same, kroz lokalne antikorupcijske planove, obavežu da će urediti ovu oblast, čemu je posvećeno čitavo poglavlje u [Modelu](#) tog dokumenta. Prema tragovima na internetu može se zaključiti da je Grad Jagodina imao [usvojen](#) LAP za period 2017-20, ali ni taj dokument, ni izveštaj o njegovoj primeni nije moguće pronaći.

Cinik bi na ovom mestu mogao da primeti da politička stranka Jedinstvena Srbija, a pogotovo njen predsednik, nemaju nikakvog razloga da preko stranačkih donacija ostvaruju uticaj na odluke Grada Jagodina, budući da u njemu i inače neprikosnoveno odlučuju. To nas dovodi do zaključka da je jedini cilju u ovom slučaju bio da se pored samog Palme kao „čoveka za narod“ o trošku budžeta podigne popularnost i njegove stranke.

Tako dolazimo do paragrafa koji ima najveće izgleda da dođe na dnevni red Agencije za sprečavanje korupcije u slučaju „Paralija“ – u pitanju je član 50. [Zakona o sprečavanju korupcije](#). Prema stavu 2, javni funkcioner „ne može“ (u praksi vidimo da može, a trebalo bi da stoji da ne sme ili da mu je zabranjeno) „da koristi javne resurse za promociju političkih stranaka, odnosno političkih subjekata“, kao ni „da koristi javne skupove na kojima učestvuje i susrete koje ima u svojstvu javnog funkcionera, za promociju političkih stranaka“. Ako Agencija reši da ispita ovaj slučaj, Draganu Markoviću Palmi, zbog korišćenja gradske konferencije i sajta za promociju stranke, preti izricanje (nejavne) opomene ili „javnog objavljivanja odluke o povredi zakona“.

Nemanja Nenadić za [Peščanik](#)

Saopštenja

Srbija na nivou globalnog proseka po transparentnosti budžeta

31. maja 2022.

Srbija je umereno napredovala i nalazi se na 59 mestu od 120 zemalja u međunarodnom istraživanju Indeks otvorenosti budžeta (Open budget index - OBI) sa 46 poena od mogućih 100, što je svrstava u zemlje sa „ograničenom transparentnošću budžeta“.

Napredak od šest poena u odnosu na prethodno istraživanje (iz 2019). gotovo isključivo je posledica činjenice da je konačno uspostavljena praksa usvajanja završnih računa budžeta, dok ozbiljne slabosti, naročito kada je reč o mogućnosti da javnost utiče na budžet, i dalje nisu rešene.

Od zemalja u regionu koje su obuhvaćene istraživanjem, samo je Bosna i Hercegovina, sa skorom 32, lošije ocenjena od Srbije. Najtransparentnija je Slovenija sa skorom 66, Hrvatska ima skor 64, a Albanija 52. Procečni skor u svetu ove godine je 46.

Istraživanje je pokazalo da su unapređenja potrebna kod završnog računa, kako bi bile vidljive razlike između prvobitnih procena rashoda, prihoda i duga i njihovog izvršenja na kraju godine (a ne samo u odnosu na budžet nakon rebalansa), kao i razlike u odnosu na prvobitne makroekonomske prognoze. Na lošu ocenu je uticalo to što u posmatranoj godini (budžet za 2021) fiskalna strategija nije bila doneta na vreme, u skladu sa budžetskim kalendarom, kao i zbog toga što se i dalje ne objavljuje polugodišnji izveštaj o izvršenju budžeta.

Najgori skor, samo dva od 100, Srbija ima u oblasti učešća javnosti u kreiranju budžeta. Svetski prosek je 14, a od zemalja u regionu Albanija ima šest, Bosna i Hercegovina 9, dok je Hrvatska sa skorom 17 za nijansu iznad svetskog proseka.

Ocene za Srbiju su iznad svetskog proseka jedino u kategoriji nadzora (54), iako je i ta ocena u rangu "ograničena otvorenost budžeta". Na relativno dobar skor u ovoj kategoriji je presudno uticala obuhvatnost revizija koje vrši Državna revizorska institucija (83 od mogućih 100 poena), dok je parlamentarni nadzor, gde je ocena 39 od mogućih 100, potrebno bitno ojačati.

Da bi popravila ovako lošu ocenu, u istraživanju je preporučeno Srbiji da uvede i oproba mehanizam za angažovanje javnosti i civilnog društva tokom formulisanja budžeta, ali za praćenje izvršenja budžeta, između ostalog, i kroz organizovanje javnih slušanja u parlamentu.

Za povećanje ocene otvorenosti budžeta, pored poštovanja budžetskog kalendara, neophodno je takođe da Vlada počne da priprema polugodišnji izveštaj o izvršenju budžeta u skladu sa međunarodnim standardima, a da Narodna Skupština aktivnije prati izvršenje budžeta koji je prethodno odobrila, uticaj novih zakona na javne finansije, ostvarivanje preporuka DRI i da raspravlja o Fiskalnoj strategiji i analizama Fiskalnog saveta. Pojedine preporuke se odnose i na unapređenje izveštaja o reviziji i obim informacija koje su predstavljene u Građanskom budžetu.

Istraživanje OBI 2021 je pokazalo da Narodna skupština Srbije nedovoljno nadgleda kako planiranje tako i izvršenje budžeta (skor 39). Da bi se ocene poboljšale, Skupština bi trebalo da raspravlja o budžetskoj politici pre nego što vlada usvoji predloga budžeta. Posebno je naglašena potreba da vlada konsultuje parlament pre nego što izvrši preraspodelu budžetskih sredstava između pojedinih korisnika transferima u tekuće budžetske rezerve i iz budžetske rezerve, jer trenutno Vlada na ovaj način raspolaže sa čak 4 odsto ukupnog budžeta. Istraživanje je utvrdilo da tokom godine značajan deo ovih sredstava menja ne samo namenu, već i korisnika u odnosu na odobreni budžet i da se to čini bez odgovarajućih obrazloženja i kriterijuma.

Prema globalnim nalazima, pandemija COVID-19 nije imala trajne posledice na smanjenje otvorenosti budžeta, a neke države su čak i unapredile svoje sisteme, zahvaljujući povećanoj digitalizaciji informacija. Prosečna ocena transparentnosti budžeta u svetu porasla je za više od 20 odsto od 2008, dok je ocena koju Srbija beleži nakon uspona i padova ista kao i u početnoj godini istraživanja.

Istraživanje otvorenosti budžeta je jedini globalni nezavisni, uporedni i istraživački instrument, zasnovan na činjenicama, u kojem se koriste međunarodno prihvaćeni kriterijumi za ocenu pristupa javnosti informacijama o budžetu, stvarnim mogućnostima javnosti da učestvuje u pripremi budžeta i ulozi institucija za nadzor budžeta kao što su, u Srbiji, Narodna skupština, Državna revizorska institucija i Fiskalni savet.

Organizacija za Međunarodno budžetsko partnerstvo sa sedištem u Vašingtonu, (International Budget Partnership – IBP) je utvrdila metodologiju i prvi put sprovela istraživanje otvorenosti budžeta 2006. godine. Cilj je da građani širom sveta bolje razumeju budžetske procese i da steknu mogućnost da utiču na to kako će se javna sredstva prikupljati i trošiti. U saradnji sa IBP, istraživanje svake druge godine sprovode organizacije nezavisne od Vlade (u Srbiji, to je Transparentnost Srbija). Ove nalaze verifikuju dva nezavisna eksperta, a predstavnici Vlade dobijaju priliku da ukažu na eventualne propuste, nakon čega se sačinjavaju konačni rezultati.

Konferencije

Okrugli sto: Kako povećati transparentnost i poboljšati izborne uslove

5. maja 2022.

Zakonske izmene donete pre aprilskih izbora u Srbiji rezultirale su nekim poboljšanjima ali ni izbliza nije rešilo probleme kada su izborni uslovi u pitanju, zaključeno je na danas održanom okruglom stolu “Novac u izbornoj kampanji – kako povećati transparentnost i unaprediti izborne uslove”, na kome su svoja iskustva predstavili predstavnici TI Češke Republike i Transparentnosti Srbije.

„Postoje prakse u Češkoj koje bi bilo dobro uvesti i u Srbiji kada je reč o finansiranju stranaka”, rečeno je. Kao primeri posebno dobre prakse navedeni su uvođenje limita za troškove kampanje (1.6 miliona evra za predsedničkog kandidata i 3,6 miliona evra po stranci/koaliciji), kao i regulisanje vođenja kampanje oglašavanja od strane trećeg lica.

Od Češke Republike, sa kojom Srbija ima dugo i dobro razumevanje i saradnju, možemo mnogo toga da naučimo i na evropskom putu, i posebno kada je reč o izborima i trošenju novca kao pogonskog goriva u kampanji, rekao je domaćin skupa, dekan FPN Dragan Simić.

Ambasador Češke Republike u Srbiji Tomaš Kuhta, naglasio je da veoma važno baviti se temama transparentnosti i unapređenja izbornih uslova, i da je u Češkoj u tom smislu, postignut napredak. „Ne bi smelo sve da bude u novcu...Osnova je postojanje zakona, ali se zakoni moraju poštovati. Nema brzih rezultata, ali važno je početi”, poručio je ambasador.

Zakonske obaveze vezane za transparentnost finansiranja kampanje u Češkoj ali i prostoru za dodatnu transparentnost, predstavio je Petr Vimjetal, sa Fakulteta za međunarodne odnose u Pragu. Upoznao je učesnike okruglog stola o javnosti informacija o preuzetim (a neplaćenim) obavezama, ograničenjima u visini kredita, sistemu finansiranja iz budžeta, kao i transparentnosti informacija poštovanju obaveza i izrečenim kaznama.

Ondrej Čaki iz TI Češke predstavio je pravila vezana za medijsko oglašavanje: od cenovnika oglašavanja, kampanje na društvenim mrežama i finansiranja kampanje od strane trećih lica do prikriivenog medijskog oglašavanja i ograničenja u vođenju funkcionerske kampanje pre, tokom i nakon izbora, zakupljenim terminima, itd.

Njegov kolega Jan Dupak govorio je o ograničavanju troškova izborne kampanje – o koristima i problemima, relevantnim parametrima za određivanje limita potrošnje i obezbeđivanu delotvorne kontrole.

O praksi u Srbiji, i primere iz monitoringa koji je Transparentnost Srbija sproveda u predizbornoj kampanji za aprilske izbore, govorili su programski direktor Nemanja Nenadić i Zlatko Minić.

U diskusiji su učestvovali predstavnici Agencije za sprečavanje korupcije, Privremenog nadzornog tela za izbore, CINS-a, stranke DSS. Okrugli sto je održan na Fakultetu političkih nauka. Suorganizatori su fakultet, Transparentnost Srbija i TI Češke Republike.

Snimak okruglog stola (samo izlaganja na srpskom) možete pogledati [ovde](#).

LTI 2022: Novi Pazar lider po transparentnosti, slede Sombor i Sokobanja

24. maja 2022.

Najtransparentnije lokalne samouprave u 2022.godini su Novi Pazar, Sombor i Sokobanja, pokazuju rezultati ovogodišnjeg istraživanja Lokalnog indeksa transparentnosti (LTI 2022) koje je na današnjoj konferenciji za medije predstavila Transparentnost Srbija.

Prosečni indeks transparentnosti gradova i opština u Srbiji u 2022. iznosi 49 poena – jedan poen više u odnosu na prethodnu godinu, i tri poena više u odnosu

na 2020. Iako se iz godine u godinu beleži napredak, prosek je ipak i dalje nizak, ocenio je Nemanja Nenadić, programski direktor TS. Ilustrovao je to rezultatima po kojima je skoro polovina (49%) opština poboljšala rezultat ali je čak kod 46% lokalnih samouprava zabeležen pad.

“Transparentnost je jedan od uslova za vladavinu prava. Danas smo svedoci urušavanja vladavine prava na globalnom nivou, ali upravo su rezultati ovog istraživanja dokaz da se i na lokalnom nivou mogu uložiti napor da se građanima obezbedi nesmetan pristup informacijama, i postići rezultati“, rekla je Šenli Pinčoti, direktorka Kancelarije za demokratski i ekonomski razvoj misije Agencije za međunarodni razvoj (USAID) u Srbiji, uz čiju podršku je TS i ove godine sproveda istraživanje.

Poverenik za informacije od javnog značaja Milan Marinović naveo je da je od početka ove godine zabeležen trend da najviše žalbi Povereniku stiže na rad lokalnih samouprava, oko 35 odsto, što je značaj porast u odnosu na celu prethodnu godinu (manje od 20%). Podsetio je da u Srbiji više od 40 odsto svih organa vlasti čine mesne zajednice, i da više transparentnosti i proaktivnosti građanima omogućava da lakše dođu do potrebnih i tačnih informacija.

Prosek transparentnosti neprekidno raste od 2015, kada je TS uradila prvo istraživanje, ali imamo fluktuacije, rekao je Zlatko Minić iz TS. Ove godine, naveo je, 67 opština je zabeležilo lošiji a 71 bolji rezultat nego u prethodnoj godini. Imamo i one koji stalno opstaju na vrhu, kao što su tri prvoplasirane opštine.

Nihad Biševac, gradonačelnik lidera transparentnosti ove godine (87 poena, devet više u odnosu na 2021), nije skrivao zadovoljstvo pozicijom Novog Pazara, ali je dodao da mu je još draže što opština četiri godine ima kontinuitet. „Zadržali smo trend povećanja transparentnosti, a to nam je i bio glavni cilj - da budemo servis građana, povećamo njihovo poverenje a samim tim i njihovo učešće u radu organa opštine.“

Ljiljana Tica, zamenica gradonačelnika drugu godinu za redom drugoplasiranog Sombora (85 poena, tri manje nego prošle godine), rekla je da je transparentnost „zahtev ovog vremena, potreba i pojedinca i šire društvene zajednice, da od prave i tačne informacije zavisi uspeh onoga što radimo.“ Kao jedan od brojnih primera dobre prakse u svojoj opštini, navela je organizovanje javne raprave o budžetu za koje je interesovanje građana izuzetno veliko.

Slaviša Krstić, član Opštinskog veća trećeplasirane Sokobanje (84 poena, devet više nego u 2021), naveo je da su se, kao mala opština, trudili svih godina da unaprede transparentnost u svom radu, da se „oslonu na svoje snage“ i da su zbog toga formirali Radnu grupu upravo sa ciljem povećanja transparentnosti, što je, očigledno i donelo rezultate.

Čvrtro mesto zauzeo je Tutin, koji je ove godine ostvario do sada nezabeležen rast – sa 93.mesta prošle godine stigli su do četvrtog u 2022. Slede Kanjiža, Užice, Veliko Gradište, Vranje, Leskovac, Vrnjačka Banja i Subotica. Na dnu lestvice su, sa manje od 30 poena, Bujanovac, Knić, Kovačica, Sečanj, Koceljeva i Preševo.

Među gradskim opštinama, koje se zbog manjih nadležnosti ne mogu u potpunosti porediti sa drugim lokalnim samoupravama, najbolji rezultat već tradicionalno ima Surčin (69), a pridružilo se i Sevojno (63).

Što se tiče kategorija, minimalni rast transparentnosti je zabeležen u četiri oblasti, od kojih su značajne pomena „Javne rasprave i javni konkursi“ – sa 44,3% na 54,7%. Pad je zabeležen takođe u četiri oblasti a najveći je u slučaju „Informatora o radu“ (sa 51,9% na 41,7%. Za razliku od prošle godine, kada je u oblasti javnih nabavki zabeležena najveća usklađenost sa merilima transparentnosti, ove godine je došlo do naglog pada (sa 95,5% na 72,6%), što je direktna posledica primene novog Zakona, jer naručioci više nisu u obavezi da informacije objavljuju na svom sajtu, već samo na Portalu javnih nabavki, što su mnoge JLS i uradile.

Najmanja transparentnost je i dalje u oblasti „Skupština i veće“, što ukazuje da proces donošenja odluka na lokalnom nivou i dalje nije adekvatno zaštićen od koruptivnih rizika.

Kompletan izveštaj LTI 2022, tabele i PPT prezentacija nalazi se na [sajtu ransparenost Srbija](#)

Snimak konferencije možete pogledati na [našem Youtube kanalu](#).

PrEUgovor: Privrženost evropskim integracijama najbolje će se iskazati sprovođenjem suštinskih reformi u oblasti vladavine prava

18. maja 2022.

Reformske aktivnosti i dalje nisu usmerene na rezultate, te oni još uvek nisu vidljivi. Istaknuti incidenti u prethodnih šest meseci i neadekvatna reakcija države na njih odraz su dugoročnih problema i sistemskih propusta na koje prEUgovor godinama ukazuje, zaključak je današnje konferencije na kojoj je predstavljen novi prEUgovor Alarm izveštaj o napretku Srbije u klasteru 1.

U izveštajnom periodu, od novembra 2021. do aprila 2022. godine i Srbija i svet prešli su iz jedne krize u drugu - od suzbijanja pandemije COVID-19 do ruskog napada na Ukrajinu. Sve to je uticalo i na evropske integracije Srbije i na reformske aktivnosti. Pored blisko povezanih promene Ustava i otvaranja pregovaračkog klastera 4, u nizu incidenata koji su obeležili ovaj period manifestovani su problemi na koje koalicija prEUgovor godinama ukazuje, istakla je **Jelena Pejić Nikić**, viša istraživačica **Beogradskog centra za bezbednosnu politiku** i urednica izveštaja.

„Nedostatak dijaloga u medijima i institucijama doveo je do toga da su građani krajem godine masovno izašli na ulice da brane svoja prava. Odsustvo jasne politike suočavanja sa prošlošću dovelo je do odbrane murala ratnom zločincu u centru Beograda praćene tolerisanjem ekstremne desnice a ograničavanjem slobode okupljanja i napadima na aktiviste. Rasprostranjena nezakonita vedeizacija javne uprave i javnih preduzeća pokazala je katastrofalne posledice sa havarijom u Elektroprivredi Srbije u decembru“, objasnila je Pejić Nikić.

Koalicija sumnja da su iz ovih slučajeva naučene lekcije, s obzirom da je najčešći stav vlasti - poricanje odgovornosti. Iako su neki pomaci napravljeni, još nema volje da se reše ključni problemi u kritičnim oblastima, na koje ukazuje i Evropska komisija, a to su sloboda medija, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala.

„Reforme i dalje nisu usmerene na rezultate, i oni se još uvek ne vide. Tehničke stvari se štikliraju, ali opšta slika nije popravljena. Stiče se utisak iz zvaničnog narativa da reforme sprovodimo zato što moramo, a ne zato što želimo da dostignemo standarde EU. Ako želimo da pokažemo privrženost evropskim integracijama, dobro je ali nedovoljno da to činimo samo deklarativno. Najbolji način da to pokažemo je da sprovodimo suštinske reforme u oblasti vladavine prava”, napominje Pejić Nikić.

NAJSKUPLJA IZBORNA KAMPANJA DO SADA, JOŠ ĆE SE ČEKATI NA FINALNE IZVEŠTAJE O FINANSIRANJU

Činjenica da finalni rezultati parlamentarnih izbora održanih 3. aprila još nisu utvrđeni utiče na brojna pitanja, počev od toga da se pomeraju i rokovi za konstituisanje Narodne skupštine i formiranje nove Vlade. Osim toga, pomera se rok i za podnošenje finalnih izveštaja o finansiranju izborne kampanje. Izvesno je, međutim, da je ovo bila najskuplja izborna kampanja do sada - preko 15 miliona evra je izdvojeno iz budžeta, kazao je **Nemanja Nenadić**, programski direktor **Transparentnosti Srbije**.

„Opet je intenzivna funkcionerska kampanja, kako članova Vlade i lokalnih funkcionera, tako i još više od strane predsednika Republike, zasenila sve druge vidove političke promocije. Zakoni izmenjeni kao rezultat međustranačkog dijaloga, nisu bitno unapredili izbornu okruženje niti adekvatno rešili problem funkcionerske kampanje. Iako je sada zakonska obaveza predsednika Republike da naglasi da li nastupa u stranačkom ili državnom svojstvu, imali smo u praksi očigledne primere da takvo razdvajanje nije vršeno, a Agencija za sprečavanje korupcije nije adekvatno reagovala”, istakao je Nenadić.

Nova metodologija proširenja, koja grupiše pregovaračka poglavlja u klastere, nije dovela do primetnih poboljšanja u oblastima koje prati koalicija prEUgovor. Kada je reč o borbi protiv korupcije kao delu Akcionog plana za Poglavlje 23, izveštaji Koordinacionog tela i Agencije za sprečavanje korupcije nisu podudarni, a veći je problem što izostaje njihovo razmatranje u Narodnoj skupštini.

„Iako je GRECO nedavno dao Srbiji bolje ocene u ovoj oblasti, pogrešna je reakcija Vlade da se hvali delimičnom realizacijom preporuka šest godina nakon prvobitnog roka”, ukazao je Nenadić.

DRŽAVA IGNORIŠE NOVU VERZIJU ROBOVLASNIŠTVA ZA 21. VEK

Slučaj potencijalne trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije u fabrici Linglong u Zrenjaninu pokazuje neadekvatnu reakciju države i sistemske probleme u ovoj oblasti Poglavlja 24. Dok su međunarodne institucije i domaće nevladine organizacije snažno reagovala, nadležni organi su slučaj ignorisali. Ovaj problem neće nestati jer će Srbija nastaviti da se suočava sa migracijom radne snage sa Bliskog, Srednjeg i Dalekog istoka, istakla je **Jasmina Krunić** iz organizacije **ASTRA - Akcija protiv trgovine ljudima**.

„ASTRA je tek prošle sedmice dobila sadržajan odgovor nakon što je u poslednjih šest meseci uputila oko pedeset dopisa na šesnaest nadležnih institucija. Samo trećina je odgovorila, navodeći da su preduzeli mere, ali se ne zna kakav je njihov ishod. Radna inspekcija je još u novembru našla 311 državljana Vijetnama u Zrenjaninu bez radne dozvole, što odmah otvara pitanje kako su oni tamo uopšte došli”, navodi Krunić.

Ona je upozorila i da u Evropskoj uniji postoji velika inicijativa da se utvrdi pravni okvir za dostojanstven rad, što uključuje i zabranu uvoza proizvoda nastalih eksploatacijom radne snage. S obzirom da su evropske kompanije potencijalni kupci, pitanje je da li će uopšte moći da kupuju proizvode fabrike Linglong koja je kompromitovana na ovaj način.

„Predsednik Republike i premijerka branili su kompaniju, odgovarajući na naše apele - sram vas bilo, hoćete da ugušite naše investicije. To nam govori da postoje drugi interesi, koji nisu interesi građana Srbije. Dodatno, pregled izveštavanja o ovom slučaju pokazuje da je on za neke medije bio u potpunosti nevidljiv, što ilustruje stanje slobode medija u zemlji”, zaključila je Krunić.

SISTEM AZILA U ZNAČAJNOJ MERI PREUSMEREN NA ZBRINJAVANJE LICA RASELJENIH IZ UKRAJINE

Planirana dinamika reformskih aktivnosti u oblasti migracija i azila u izveštajnom periodu izmenjena je usled izbora i rata u Ukrajini. Set zakona bio je na javnim konsultacijama još u novembru, ali do danas nije poznato da li su sugestije organizacija civilnog društva uvažene. Kapaciteti nadležnih organa velikim delom su preusmereni na zbrinjavanja lica raseljenih iz Ukrajine, kazala je **Gordana Grujičić**, istraživačica **Grupe 484**.

„Republika Srbija je zauzela isti pravac kao i države Evropske unije odlučivši u martu da aktivira mehanizam privremene zaštite, koji se sad primenjuje prvi put. Reč je o vanrednim merama koje važe godinu dana u slučaju masovnog priliva raseljenih lica. Njima se garantuju određena prava poput prava na boravak i pristup tržištu rada, prava na kolektivni smeštaj i na obrazovanje”, objasnila je Grujičić.

Od početka godine u Srbiju je došlo preko 20.000 državljana Ukrajine. Oni uglavnom tranzitiraju prema Crnoj Gori, a prema podacima iz aprila, oko 6000 je prijavilo boravište u Srbiji. Oni najčešće borave u privatnom smeštaju, a šezdesetak državljana Ukrajine, mahom žena i dece, smešteno je u državni Centar za azil u Vranju.

Predstavnici koalicije prEUgovor apelovali su da se reformske aktivnosti, poput izrade propisa, nastave i u tehničkom mandatu Vlade i ponudili su [konkretne prioritete](#) za buduću Vladu i novi saziv Narodne skupštine iz oblasti koje prate.

PrEUgovor Alarm izveštaj dostupan je [ovde](#).

Konferenciju u celosti možete da pogledate na ovom [linku](#).

Konferencija je deo dva projekta koje sprovodi koalicija prEUgovor:

„PrEUgovor za vladavinu prava i EU integracije“ čije sprovođenje su omogućili Balkanski fond za demokratiju, projekat Nemačkog Maršalovog fonda SAD, i Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu.

„PrEUgovor nadzor politika: izgradnja savezništava za jači uticaj u neizvesnoj budućnosti“ koji finansira Evropska unija.

Inicijative i analize

Inicijativa RJT u vezi sa nezakonitim ugovorom za izgradnju stanice “Prokop”

30. maja 2022.

Transparentnost Srbija podnela je inicijativu Republičkom javnom tužilaštvu da ponese tužbu za utvrđenje ništavosti ugovora o zajedničkoj izgradnji stanice “Prokop”. Reč je o slučaju koji traje gotovo dve godine. TS je utvrdila da je ugovor, koji u suštini predstavlja javno-privatno partnerstvo zaključen nezakonito i podnela je Višem tužilaštvu predlog da podnese tužbu za utvrđenje ništavosti ugovora. VJT je odbilo da to učini, a potom je odbijalo i da dostavi podatke na osnovu kojih bi se videlo na čemu je zasnovana ta odluka. Kad aje, nakon intervencije Poverenika, TS konačno dobila službenu belešku VJT, uputila je [inicijativu RJT](#) koju možete preuzeti sa sajta naše organizacije. Svi dokumenti u vezi sa ovim slučajem dostupni su na stranici Inicijative i analize, pod naslovom “Prokop (2021/2022)”

